

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Харківське історико-філологічне товариство

*Присвячно 300-річчю
від дня народження Григорія Сковороди*

Український СВІТ

у наукових парадигмах

Збірник наукових праць

Випуск 9/2022

УДК 811.161.2 + 39 (477)
ББК 81.411.1 + 63.5 (4УКР)

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №3281 від 18.09.2008.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Маленко О. О., д-р філол. наук, проф. (Харків) (головний редактор)
Борисов В. А., канд. філол. наук, доц. (заступник головного редактора) (Харків)
Богданова І. І., канд. філол. наук, доц. (Харків)
Голобородько К. Ю., д-р філол. наук, проф. (Харків)
Єрмоленко С. Я., д-р філол. наук, проф. (Київ)
Кравець Л. В., д-р філол. наук, проф. (Берегове)
Лисиченко Т. Ю., канд. філол. наук (Харків)
Нестеренко Н. П., канд. філол. наук, доц. (Харків)
Новиков А. О., д-р філол. наук, проф. (Глухів)
Руденко С. М., канд. філол. наук, проф. (Харків)
Сюта Г. М., д-р філол. наук, пров. наук. співроб. (Київ)
Умрихіна Л. В., канд. філол. наук, доц. (Харків) (заступник головного редактора)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Нелюба А. М., д-р філол. наук, професор, Харківський національний університет імені
В. Н. Каразіна.
Степаненко М. І., д-р філол. наук, професор, Національний університет біоресурсів
і природокористування України.

Ухвалила вчена рада українського мовно-літературного факультету
імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
(протокол №3 від 2 листопада 2022 року)

У 41 **Український світ у наукових парадигмах:** Збірник наукових праць Харківсько-
го національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Вип. 9. —
Харків: ХНПУ; ХІФТ, 2022.— 180 с.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
вул. Валентинівська, 2, м. Харків, Україна, 61168

ISBN 978-966-1630-48-1

© Автори матеріалів, 2022
© Макет Т. Лисиченко, 2022
© Обкладинка У. Мельникова, 2022

Матеріали
Міжнародної наукової конференції

«РЕФЛЕКСІ ПРО ГРИГОРІЯ СКОВОРОДУ У ХХІ СТОЛІТТІ»

22–23 вересня 2022 року

Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

Варшавський університет

Харків — 2022

Світлана Марцин

кандидат філологічних наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
martsin_sveta@ukr.net

Ольга Ткач

кандидат філологічних наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
olga-korelyat@ukr.net

КОМУНІКАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАЙОК ТА АФОРИЗМІВ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ (9 КЛАС)

Людина — істота соціальна, тому вона гармонійно існує, доки взаємодіє з іншими людьми, адже процес пізнання світу, мисленнева діяльність, можливість повноцінно жити в суспільстві залежать від людської здатності до спілкування, а саме сформованості комунікативних компетентностей. Комунікація — це найважливіша функція в бутті людини, без неї неможлива будь-яка діяльність, пізнання навколишнього світу, продукування людиною її результатів праці та ін.

Сучасний світ дуже швидко змінюється, змінюються й вимоги до здобування людиною освіти, насамперед у школі. Сьогодні навчання в Новій українській школі спрямоване на розвиток в учнів ряду компетентностей, ключовою з яких є вміння «спілкуватися державною (і рідною у разі відмінності) мовами. Це вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів). Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ — у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час; це усвідомлення ролі ефективного спілкування» [Концепція, с. 11].

Поняття «комунікативна компетентність» увів до наукового вжитку американський лінгвіст Д. Хаймз (1972). Сучасні українські та зарубіжні дослідники (І. Бім, І. Зимня, Л. Петровська, В. Сафонова, А. Хуторської, Д. Браун, Х. Відосон, Д. Гумперц, М. Каналь, Л. Ловедей, Б. Ненсі, Б. Оскарсон, С. Савін'йон, М. Свейн, В. Хутмакер) у своїх наукових працях тлумачать комунікативну компетентність як: 1) сукупність знань про систему мови та її одиниці, їх побудову і функціонування в мові, про способи формулювання думок рідною (іноземною) мовою й розуміння суджень інших, про національно-культурні особливості носіїв мови, про специфіку різних типів дискурсів; 2) здатність мовця вербальними засобами здійснювати спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності відповідно до поставлених комунікативних завдань, розуміти, інтерпретувати і формулювати зв'язні висловлювання.

Комунікативна компетентність спрямовує будь-яку людину до спілкування, адже володіння техніками комунікації дає можливість індивідууму налагоджувати стосунки з іншими, передавати інформацію, пізнавати все, що нас оточує. Відомий український мовознавець Ф. С. Бацевич зазначає: «Комунікативна діяльність з погляду загальної теорії діяльності не є незалежною і не може розглядатися як самостійна. Адже на перебіг реального спілкування людей, безумовно, впливають різноманітні чинники, зокрема, когнітивні, соціальні, психологічні та інші сутнісні риси та статуси комунікантів; їх плінні, змінні в часі стани; конкретні умови комунікації (визначені контексти і ситуації) тощо» [Бацевич 2009, с. 202]. Тож висновкуємо, що комунікативну діяльність не можна розглядати у відриві від соціальної діяльності людини, коли ці дві категорії взаємодіють, ми й отримуємо повноцінного члена суспільства.

Завданням нашої студії є проаналізувати комунікативний потенціал байок і афоризмів Г.С. Сковороди на уроках української мови і літератури в 9 класі. Для аналізу було взято байки й афоризми, які розглядають за навчальною програмою в 9 класі: «Бджола та Шершень», «Байки Харківські», а також твори, які, на нашу думку, можна запропонувати учням саме для розвитку їхніх комунікативних навичок.

Для учнів 9 класу твори Г. Сковороди дуже корисні, адже проблеми, які там підняті, можуть допомогти підліткам пізнати світ і себе в цьому світі. Творчість геніального філософа та письменника складається зі збірки поетичних творів «Сад божественних пісень», філософських трактатів, притч, перекладів, зокрема, давньогрецького поета Горація, афоризмів. У них поєднано філософську мудрість і поетичність. Г. С. Сковорода у байках закликав читача до морального самовдосконалення, висловлював пошану до праці й людей, підносив культ розуму. Афоризми ж Григорія Сковороди якнайкраще підходять для опрацювання їх як теми творів, усного мовлення, адже їхня тематика дуже різноманітна і відображає всі проблеми суспільства.

Байки Г. С. Сковороди можуть допомогти учням замислитися над багатьма важливими проблемами, які невдовзі постануть перед ними в дорослому житті. Крім важливих соціальних питань суспільства, тексти байок пронизані народними фразеологізмами, прислів'ями і приказками, літературними афоризмами. У них виразно простежується місцевий український колорит. Дійовими особами в байках постають тварини, речі й люди. Загалом байки Сковороди мають критичний, викривальний характер, але водночас пронизані гуманістично-демократичними ідеями, мають педагогічний потенціал. Сковорода прославляв високі моральні якості людини: чесність, доброту, працьовитість, скромність, природний розум, а засуджував прагнення до багатства, чинів, пишного одягу, високих титулів. Викриваючи паразитизм і тупість панівних класів, їхню гонитву за багатством і чинами, Сковорода возвеличує чесну працю, дружбу і приязнь між людьми.

Байки Григорія Сковороди можна розділити на чотири ідейно-тематичні групи:

- важливість (пріоритетність) внутрішнього світу людини (розум, милосердя, великодушність, справедливість), а не зовнішнього: «Голова і Тулуб», «Ворона і Чиж», «Жайворонки», «Баба і Гончар», «Олениця і Кабан»;
- тема «сродної» праці (вибирати професію потрібно за покликанням та схильностями): «Змія і Буфон», «Брусок і Ніж», «Орел і Черепашка», «Собака і Кобила», «Зозуля і Дрозлик», «Бджола і Шершень»;
- викриття згубних прагнень і пристрастей: «Жаби», «Чиж і Щиглик», «Щука і Рак», «Мураха і Свиня»;
- ушлявлення дружби та розуму: «Пес і Вовк», «Собаки».

Формування комунікативної компетентності особистості забезпечує оволодіння нею важливими життєвими знаннями, уміннями, навичками, які дають можливість не тільки орієнтуватися в навколишньому середовищі, а й бути повністю самостійним під час реалізації своїх потреб.

Комунікативні навички можна умовно розділити на декілька груп. *Мовленнєві навички* допоможуть учням правильно і чітко формулювати свою думку, досягати бажаної комунікативної мети, здійснювати основні мовленнєві функції, висловлюватися виразно, зв'язно, логічно та змістовно. *Соціально-психологічні навички* навчать своєчасно й відповідно до ситуації вступати в спілкування, підтримувати його, утримати ініціативу під час спілкування. *Психологічні навички* сприятимуть подоланню психологічних бар'єрів під час спілкування, мобілізації на досягнення поставленої комунікативної мети, використанню емоцій як засобу спілкування. *Навички мовленнєвого етикету* допоможуть реалізувати вміння діяти відповідно до ситуації, правильно використовувати ситуативні норми вітання, прохання, пропозицію, докір, співчуття, побажання. На сьогодні навчання в школі має стимулювати та активізувати пізнавальну активність учнів, розвивати творчі настрої та заохочувати їх до різноманітної діяльності, ознайомлення їх із системою цінностей тощо.

Навчання української мови в 5–9 класах спрямоване на формування комунікативної компетентності й проходить такі етапи: формувально-пізнавальний (у НУШ — адаптивний) — 5 клас; формувально-систематизувальний — 6–7 класи; формувально-узагальнювальний — 8–9 класи. Тобто в 9 класі можна використовувати вправи і завдання, які узагальнюють знання з мови і формують комунікативну компетентність. Для цього можна застосовувати традиційні методи навчання: розповідь, бесіда, спостереження, робота з підручником, метод вправ, а також інноваційні: дидактичні ігри, комунікативний тренінг, моделювання комунікативних ситуацій (рольові ігри), кейс-метод, метод проєктів, дискусія, мікрофон, мозковий штурм.

Більшість науковців і методистів також вважають, що функційно-стилістичний підхід до навчання має посісти одне з центральних місць, адже він пов'язує мову й мовлення, парадигматику і синтагматику, розглядає мову як функційну систему, забезпечуючи перехід від вивчення мови як системи до вивчення мови в її дії, практичну спрямованість навчання української мови, свідоме оволодіння нею як провідним засобом спілкування, що слугує надійною основою

для розвитку комунікативної компетентності учнів загальноосвітньої школи на засадах перспективності й наступності.

Текстоцентричний підхід у зв'язку з функційно-стилістичним є одним із засобів оволодіння усними й писемними формами мовлення, мовленнєвою діяльністю у всіх її видах (говоріння, аудіювання, читання, письмо). На текстовій основі формується комунікативна компетентність, у процесі якої мовленнєвознавча теорія засвоюється учнями не у вигляді окремих понять, правил, а цілісно в практично-діяльнісній формі, у вигляді вмінь, навчальних дій із цими поняттями і правилами, з можливістю створювати власне висловлювання. У процесі розвитку комунікативної компетентності учнів текстоцентричний підхід реалізується на основі дібраних навчальних текстів, що використовують як дидактичний матеріал мовної і мовленнєвої змістових ліній, а також за допомогою системи спеціально орієнтованих завдань, що передбачають оцінювання текстів, побудову на їх основі власних висловлювань різних стилів і типів мовлення.

Пропонуємо різні види вправ і завдань, які ґрунтуються на текстоцентричному підході, для формування комунікативних умінь у дев'ятикласників на основі байок і афоризмів Григорія Сковороди.

Учням можна запропонувати завдання, які допоможуть розкрити погляди філософа на життя, його неповторний світ.

Наприклад, прочитайте афоризми Г.С. Сковороди, виберіть той, який найбільше вам імпонує, розкрийте зміст філософської ідеї автора, наведіть 2 аргументи.

Не все те отрута, що неприємне на смак.

Добрый розум робить легким будь-який спосіб життя.

Бери вершину і матимеш середину.

Неправда гнобить і протидіє, але тим дужче бажання боротися з нею.

Тоді лише пізнається цінність часу, коли він втрачений.

Без ядра горіх ніщо, так само як і людина без серця.

Така вправа сприятиме не тільки ознайомленню з творчістю Сковороди, а й удосконаленню учнів висловлювати свою думку, погоджуючись з автором чи ні, аргументувати свої думки, робити висновок.

Для того щоб запропонувати аналіз байок для розвитку комунікативних навичок дев'ятикласників, хочемо зауважити, на що потрібно звернути увагу під час комунікації, адже під час процесу спілкування люди не тільки передають інформацію, а й впливають одне на одного, вони формують, конкретизують, уточнюють і реалізують взаємини, які допомагають налагодити міжособистісні стосунки, та виявляють психологічні особливості комунікативного потенціалу кожного індивіда. Тобто під час спілкування особи взаємодіють, що дає можливість кожному з них реалізувати певні цілі, наприклад, пізнавати та змінювати себе й співрозмовника.

Комунікативні здібності школярів можна розвивати і вдосконалювати під час диспутів. Наприклад, на уроці української літератури можна провести дискусію «Сковорода — філософ, байкар, педагог». Наприклад, запропонувати

прочитати декілька байок автора, які відображають філософські погляди Сковороди. Під час уроку обговорити їх, кожен може висловити свою думку, по дискутувати з однокласниками та вчителем, що сприятиме розвитку комунікативних умінь.

Пропонуємо орієнтовні питання до байки «Зозуля та Дрозд».

Зозуля прилетіла до чорного Дрозда.

— Чи тобі не нудно? — питає його. — Що ти робиш?

— Співаю, — відказує Дрозд. — Хіба не чуєш?

— Я співаю частіше від тебе, проте однаково нудно...

— Так ти ж, пані, тільки те й робиш, що, підкинувши в чуже гніздо свої яйця, з місця на місце перелітаєш, співаєш, п'єш та їси. А я сам годую, бережу і вчу своїх дітей, а працю свою полегшую співом.

Сила:

Багато хто, занедбавши споріднену їм роботу, лише співають, п'ють та їдять. У сім гультайстві вони терплять їдучишу нудьгу, ніж ті, хто працює без ослабу. Співати, пити та їсти — не робота, а лише крихітний хвостик з головного, призначеного нам діла. А хто для того їсть, п'є та співає, щоб охочіше після відпочинку взятися до роботи, як до покликання свого, тому ніколи нудьгувати: щодня він і працює, і відпочиває, і се про нього приказка: «Добрій людині щодня свято». Робота наша — джерело радості. А коли кого своя робота не звеселяє, той, звичайно, їй не родич і не її вірний приятель, але щось біля неї любить, і як не спокійний, так і не щасливий. Але немає нічого солодшого, як спільна для нас усіх робота. Вона є голова, світло і сіль будь-якого окремого заняття... Щасливий той, хто поєднав любе собі заняття із загальним. Воно є справжнє життя. І тепер можна зрозуміти таке Сократове слово: «Дехто живе для того, щоб їсти й пити, а я п'ю й їм для того, щоб жити».

1. Яку основну думку заклав автор у зміст байки?
2. Розкрийте значення вислову Сократа, яке Сковорода використав у тексті байки: *Дехто живе для того, щоб їсти й пити, а я п'ю й їм для того, щоб жити*. Як Ви розумієте цей вислів? Чи погоджуєтеся Ви з ним?
3. Як Ви розумієте вислів «сродна праця»?
4. Чому автор переконує читача, що професію потрібно обирати за покликанням?
5. Чи переконав Вас філософ, що щастя людини пов'язане з правильним вибором професії?

Домашнім завданням після такого уроку може бути написання есею на тему: «Яку професію я оберу в майбутньому».

Отже, на уроці української літератури можна не тільки подавати та аналізувати текст, а й розкривати комунікативний потенціал творів Г. С. Сковороди. А це у спілкуванні всіх учасників навчального процесу. Саме в дискусії вчитель може виявити інтереси учнів, їхні потреби, мету в житті. Також твори Г. С. Сковороди можна використати для роботи, у якій поєднати пошуковий метод і розвиток мовлення. Завданням буде: прочитати «Байки Харківські» і знайти

в них прислів'я або приказки. Обрати одну з приказок і розкрити її зміст у творі. Наприклад: *Добрій людині щодня свято* («Зозуля і Дрізд»); *Розумний чоловік знає, що ганити, а дурний базікає без пуття* («Пси»); *Дерево по плодах пізнається* («Ворон і Чиж»); *Не той орел, що високо літає, а той, що легко сідає* («Жайворонки»); *Краще вже сухар з водою, аніж цукор із бідною* («Чиж і Щиглик»).

Програма з української мови у 9 класі передбачає усний і письмовий твір-роздум у публіцистичному стилі мовлення на суспільну тему, твір у публіцистичному стилі на морально-етичну тему та інші види творчих робіт. Для написання творів якнайкраще підходять афоризми Григорія Савича Сковороди. Пропонуємо декілька варіантів:

1. Г. С. Сковорода писав: «Майбутнім ми маримо, а сучасним гордуємо: ми прагнемо до того, чого немає, і нехтуємо тим, що є, так ніби минуле зможе вернутись назад, або напевно мусить здійснитися сподіване». Часто люди, прагнучи чогось у майбутньому, забувають насолоджуватися теперішнім. Чи погоджуєтеся ви з думкою філософа? Висловіть своє бачення цієї проблеми.
2. Кожен з нас має друзів: хтось одного, хтось багато. Г.С. Сковорода зазначав: «Немає нічого небезпечнішого за підступного ворога, але немає нічого отруйнішого від удаваного друга». На вашу думку, що краще: чути від друга правду, навіть якщо вона не приємна, чи очікувати від нього тільки приємних слів?
3. Г. С. Сковорода писав: «Розум завжди любить до чогось братися, і коли він не матиме доброго, тоді звертатиметься до поганого». У вас є вільний час від занять у школі: хтось займається спортом, хтось музикою, хтось виготовляє щось руками. Але є підлітки, які нічим не зайняті, тому часто потрапляють в неприємні ситуації. Чому так стається?

Отже, можемо зазначити, що комунікація є складним та багатоаспектним поняттям, яке включає в себе передачу й сприйняття інформації, а також обмін нею. Універсальним засобом комунікації є мова, що реалізується в мовленнєвій діяльності. Результатом опанування комунікативною функцією мови є сформовані комунікативні навички учнів, які є необхідною умовою для адекватного вираження своєї думки й розуміння чужої, а також успішної соціальної взаємодії. На наведених прикладах ми проілюстрували, як творчість Г.С. Сковороди можна використати на уроках української мови і літератури в 9 класі, коли й вивчають творчість митця.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики* : [підручник]. Київ : Академія, 2009. 346 с.
2. *Гулак І. Шляхи формування комунікативної компетентності учнів у процесі вивчення української мови і літератури*. URL: <https://imso.zippo.net.ua/wp-content/uploads/2019/01/%D0%86>

3. Концепція нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Мамчур Л. І. Розвиток мовленнєвої компетентності — необхідна умова ефективного формування комунікативної компетентності учнів. *Актуальні проблеми прикладної лінгвістики* : матеріали Міжнародної інтернет-конференції (24–26 квітня 2012 р.). Умань, 2012. С. 27–32.
5. Мамчур Л. І. Формування комунікативної компетентності учнів — основний напрям сучасної лінгводидактики. *Інформаційно комунікативні технології навчання* : матеріали міжнародної наук.-прак. конф. Умань : СПД Жовтий, 2008. С. 60–65.
6. Сковорода Г. С. Сад пісень : Вибрані твори. Київ : Веселка, 1983. 190 с.

Наталія Нестеренко

кандидат філологічних наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
nattapetta@gmail.com

Валентина Гладка

здобувачка освіти II рівня
українського мовно-літературного факультету
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
v.hladka2017@gmail.com

ФІЛОСОФІЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ Й ПАВЛА ЗАГРЕБЕЛЬНОГО

«Історія народу ставить перед людиною проблему часу з його вічною тривалістю. Одні пристосовують до часів, у яких живуть, і щезають так само безслідно, як і з'явилися, інші намагаються змінити час, перебороти, вирватися з його невблаганності, — таким судилося безсмертя, вони випереджають свої епохи, вони належать прийдешнім поколінням, їм судилося вічність» [Загребельний 1981 с. 52], — цими словами починається есе «Ум всеосяжний і бунтівливий» П. Загребельного про Г. Сковороду, розміщене в книзі «Неложними устами».

Багатогранний світ філософії українського мислителя неперервно спонукає науковців до вирішення все нових і нових проблем, котрі є надзвичайно важливими в наш час. Відтак концепція свободи філософа пов'язана з ідеями реабілітації самоцінності людини, потребує нових досліджень і наукового осмислення з урахуванням контексту нинішньої доби, що й зумовлює актуальність порушеної в статті проблематики.

У різні часи критиками доробку П. Загребельного були М. Слабошпицький, В. Дончик, М. Ільницький, М. Павлишин, С. Нестерук, Н. Зборовська, С. Андрусів, О. Проценко, В. Сікорська, В. Балдинюк, Н. Білик та ін. Автори прагнули через ідейно-тематичне, проблемно-конфліктне, жанрово-стильове

ЗМІСТ

РЕФЛЕКСІЇ ПРО ГРИГОРІЯ СКОВОРОДУ У ХХІ СТОЛІТТІ 3

Світлана Богдан, Вероніка Пирог МОДЕЛЮВАННЯ ОБРАЗУ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В СУЧАСНИХ ВІДЕОПРОЕКТАХ: ЗМІСТОВО-СТИЛЬОВІ ДОМІНАНТИ	6
Яна Василенко ПОЛЬСЬКА РЕЦЕПЦІЯ ПОСТАТІ Й ТВОРІВ «УКРАЇНСЬКОГО СОКРАТА» — ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	8
Лідія Гнатюк ЛІНГВАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ ЯК ЯВИЩЕ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ	16
Лариса Кравець ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МЕТАФОРИ «КНИГА ПРИРОДИ» У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	19
Петро Лойтра ВЛАДА ПІСЕННОГО ВЕРТОГРАДУ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	23
Олена Маленко СЛОВО В ІДЕАЛЬНОМУ МОДЕЛЮВАННІ СВІТОБУДОВИ: ТРАДИЦІЇ Й НОВАЦІЇ ЛІНГВОПОЕТИКИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	33
Світлана Марцин, Ольга Ткач КОМУНІКАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАЙОК ТА АФОРИЗМІВ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ (9 КЛАС)	38
Наталя Нестеренко, Валентина Гладка ФІЛОСОФІЯ СВОБОДИ У ТВОРЧОСТІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ Й ПАВЛА ЗАГРЕБЕЛЬНОГО	44
Лілія Петрова Озель ІНТЕЛЕКТУАЛІЗМ ЯК ОЗНАКА СТИЛЮ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: ЛІНГВІСТИЧНІ ТА ЕТНОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ	49
Олена Семенов КОНЦЕПТ <i>СРОДНА ПРАЦЯ</i> В РЕФЛЕКСІЯХ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ	55
Руслан Сердега СЛОВНИК МОВИ ФОЛЬКЛОРУ КРІЗЬ ПРИЗМУ СЕНТЕНЦІЇ Г. С. СКОВОРОДИ «ВСЯК ДОЛЖЕН УЗНАТЬ СВОЙ НАРОД І В НАРОДІ СЕБЕ»	57
Людмила Сінна ПРАГМАТИКА НАРАТИВУ БАЙОК ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ: ЕКСПЛІЦИТНІСТЬ/ІМПЛІЦИТНІСТЬ СЕНСІВ	61